

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

הרי זה פסיק רישא דלא ניחא ליה באיסור דרבנן, ומותר.⁴

ויש לשים לב, שכל מה שכתבנו זה רק באופן הרגיל, שכשציפור נכנסת לבית א"א לתפוס אותה בשחיה אחת, אבל אם נכנסה למקום קטן שאפשר לתפוס אותה בשחיה אחת, הדבר אסור מן התורה לסגור את החלון, ואין בזה שום היתר אפילו במקום של צער.

האם יש איסור בסגירת הדלת או החלון כשיש זבובים בבית?

ישנו כלל נוסף במלאכת צידה,⁵ שמן התורה אין צידה אסורה אלא בבעל חי שבמינו ניצוד, פירוש- שרגילות אנשים לצוד מין בע"ח זה בשביל איזה צורך שיש להם בו (כגון לעורו או חלבו וכדו'). אבל חז"ל אסרו את הצידה גם בבע"ח שאין במינו ניצוד. זבובים נחשבים כבע"ח שאין במינו ניצוד,⁶ שהרי אין רגילות לצודם למטרה כלשהיא, ומשום כך צידת זבובים אינה אסורה אלא מדרבנן.

אמנם, כל זה כשצד את הזבובים לקופסה קטנה שאינו יכול לתפוס אותם בשחיה אחת. אבל לסגור קופסה גדולה וכ"ש לסגור את דלת הבית או את החלון, כשיש בתוכם זבובים מותר. והטעם, מכיון שיש בזה תרי דרבנן - א' שאין במינו ניצוד, ב' שאינו יכול לתפוסם בשחיה אחת, וגם אינו מתכוון לצוד את הזבובים, הדבר מותר אע"פ שזה פסיק רישא.⁷

ציפור נכנסה לבית דרך החלון, האם מותר לסגור את החלון?

נידון זה הוא מענין מלאכת "צידה" שהיא מל"ט אבות מלאכה.

מן התורה, איסור צידה אינו אלא כשצד את הבעל חי באופן שמעתה הוא יהיה תחת שליטתו המוחלטת.¹ ותחת שליטתו, אין הכוונה שצריך שיתפוס אותו בידו ממש, אלא כל שהכניסו למקום סגור, שמעתה יכול לתפוסו בשחיה אחת, פירוש- בריצה אחת שלא צריך להנפש קודם שיתפסנו,² הרי זה נחשב שהוא תחת שליטתו ממש, וחייב מן התורה.

אמנם, מדרבנן אסרו אפילו באופן שמכניסו למקום גדול, שאינו יכול לתפוסו שם בשחיה אחת.³

ומשום כך, ציפור שנכנסה לבית, אסור לסגור את החלון, שאמנם המקום גדול ואינו יכול לתפוסה בשחיה אחת, אפ"ה הדבר אסור מדרבנן.

אך כל זה בזמן שאין לו צער כשמשאיר את החלון פתוח, אבל כשיש לו צער משום החלון הפתוח, כגון בימי החורף שצריך לסגור את החלון משום הקור שנכנס, או משום איזה צער אחר שיש לו כשהחלון פתוח, מותר לסגור את החלון. והטעם, מכיון שצידה זו היא מדרבנן ולא מדאורייתא, והוא אינו מתכוון לצידת הציפור אלא רק להציל את עצמו מן הצער,

⁴ מ"ב ס"ק ה'.

⁵ שר"ע שם סעיף ג'.

⁶ שם.

⁷ רמ"א סימן שט"ו סעיף ג', ומ"ב ס"ק ט"ו, ושעה"צ ס"ק י"ח.

¹ שר"ע סימן שט"ז סעיף א'.

² מ"ב ס"ק ד'.

³ שר"ע שם.

אם נכנסו זבובים לקופסת הלחם כיצד אוכל לסוגרה בשבת?

לעיל התבאר שסגירת קופסה קטנה שבתוכה זבובים אסורה מדרבנן. ואמנם הרמ"א⁸ מביא בזה דעת הטור הסובר שאף קופסא קטנה מותר לסוגרה כשיש בתוכה זבובים. וטעמו, משום שמיד שיפתח את הקופסה יברחו הזבובים ולא יוכל לתופסם, וא"כ אינם נחשבים לניצודים בסגירת הקופסה. אך הסכימו האחרונים להחמיר כדעה הראשונה, ולאסור סגירת קופסה קטנה כשבתוכה זבובים⁹.

וא"כ יוצא, שבעת שרואה זבובים בקופסת הלחם אסור לסוגרה.

אך ישנו חידוש של הט"ז, הסובר שמספיק להבריח את הזבובים שרואה בעיניו, ואין צריך לחפש ולדקדק אולי יש שם עוד זבובים. והטעם, משום שזה אינו אלא ספק פסיק רישא באיסור דרבנן¹⁰.

דג באקוריום, האם יש איסור לתופסו בשבת?

דג הוא בע"ח שבמינו ניצוד, ומשום כך צידתו אסורה מן התורה.

אך יש לחלק בגודל האקוריום, שבאקוריום גדול וכ"ש בבריכת דגים או בים, הדג אינו ניצוד כלל והצד אותו עובר על איסור צידה מן התורה. אבל באקוריום קטן באופן שאין הדג חופשי כלל שבקלות ממש אפשר לתופסו, הרי הוא ניצוד ועומד ואין בצידתו איסור צידה כלל.

אמנם כ"ז לענין איסור צידה, אך יש לדעת כי תפיסתו כרוכה באיסור מוקצה.

אני רואה באקוריום דג גדול העומד לטרוף דג קטן,

האם מותר לי לתופסו ולהציל את הדג הקטן?

יש בזה ב' נידונים. א' איסור צידה, ועיין לעיל שהתבאר דין צידת דג באקוריום. ב' איסור מוקצה, שהרי כל בעלי חיים הינם מוקצה בשבת ואסור להזיזם ממקומם. אמנם, כאן לכאור' היה מקום

להתיר איסור מוקצה מפני צער בעלי חיים. אך דעת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל¹¹, שמכיון שאינו עושה בזה שום מעשה לצער את הבע"ח, ורק אינו מצילו מפני בע"ח אחר הרוצה לטורפו, וגם כך הוא מטבע שטבע הקב"ה בבריאה שדג גדול אוכל דג קטן [וכן הוא בחתול הרודף אחר עכבר לאוכלו וכיוצא"ב], אין בזה משום צער בעלי חיים. וממילא לא יותר משום כך איסור מוקצה. ולענין אם מותר לבקש מגוי להעביר את הדג לאקוריום אחר, יש לעשות שאלת רב.

בגליון הבא:

- דבורה המסתובבת ע"ג השולחן ומפריעה מאד לסועדים, האם מותר לצודה בשבת?
- כללי עשיית אהל בשבת.
- האם מותר לפרוס שמיכה ע"ג עריסת תינוק ע"מ להצל על התינוק מהשמש?
- האם מותר לכסות את הסוכה ביריעת ניילון (ברזנט) ע"מ שלא יכנס הגשם לתוכה?

¹¹ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק כ"ז סעיף י"ח הערה קע"ט.

⁸ שם.

⁹ מ"ב ס"ק ט"ז.

¹⁰ מ"ב שם, ועיין ביאור הלכה ד"ה ולכן יש ליזהר.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בדיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il